

REMISSVAR

2016-12-14
Dnr 3.9:0847/16

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå

(dnr Ju2016/08546/L7)

Inledning

Barnombudsmannen har beretts möjlighet att ge synpunkter på Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå.. Barnombudsmannen kommenterar förslaget utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och hur den har tolkats av FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) i dess allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige.

Utkastet till lagrådsremiss föreslår att ungdomar mellan 17 och 25 år som ska eller har påbörjat studier på gymnasial nivå eller motsvarande studier för vuxna, ska få ett längre uppehållstillstånd än den tillfälliga utlänningslagen tillåter, så att dessa studier kan slutföras. Tiden för uppehållstillståndet ska också innefatta 6 månader efter studierna avslutats för att möjliggöra för den då vuxne personen att få arbete och därmed kunna få ett permanent uppehållstillstånd. Uppehållstillstånd ska kunna ges även för att kunna påbörja studier på introduktionsprogram.

Barnombudsmannen är positiv till att det ges en möjlighet till längre uppehållstillstånd så att ungdomar som inlett sina studier på gymnasial nivå kan fullfölja dessa och ha en möjlighet att få arbete och därmed permanent uppehållstillstånd.

Barnombudsmannen har dock vissa synpunkter på förslagets utformning, vilket kommer framgå nedan. Barnombudsmannen har valt att i detta remissvar ge sina synpunkter på förslaget som helhet och inte förslagspunkt för förslagspunkt.

Barnombudsmannens synpunkter på förslaget

Förslagets komplexitet

En övergripande synpunkt är att förslaget är komplicerat. Sammanlagt finns det 9 olika förslag på när en person kan få uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå. Detta omfattar olika personkategorier, när personer har registrerats som asylsökande och beroende på vilken utbildningsnivå det gäller. Det var också tydligt vid remissmötet, som Justitiedepartementet kallade till den 8 december 2016, att även departementet ser förslaget som komplicerat. Barnombudsmannen känner

därför oro över hur de föreslagna förändringarna ska kunna omsättas i praktiken av handläggarna på Migrationsverket. Vi är också oroliga över möjligheterna för gode män och offentliga biträden att tillgodogöra sig förslagen och i sin tur kunna förklara det på ett begripligt sätt för barnet eller ungdomen som hen representerar i processen.

Barnombudsmannen föreslår därför att det ska anses ingå i Migrationsverkets utredningsskyldighet att ta reda på om en asylsökande studerar/önskar studera på gymnasial nivå för att kunna ta med detta i bedömningen av vilken tid som det tillfälliga uppehållstillståndet ska utfärdas för.

Åldersgränserna i förslaget

I förslaget föreslås att en person som fyllt 17 år ska kunna få dessa uppehållstillstånd. Det gäller såväl barn som kommer med sina föräldrar som ensamkommande barn. Grunden för detta anges vara för barn i familj att barnet, om det får ett längre uppehållstillstånd än sina föräldrar, inte ska lämnas kvar ensamma i Sverige om föräldrarna inte får förlängt uppehållstillstånd. För ensamkommande barn vill regeringen inte ha ett mer generöst system för att undvika potentiell familjesplittring.

I Sverige kan en asylsökande börja studera på gymnasial nivå från 16 års ålder. Att utesluta alla asylsökande mellan 16 och 17 år från möjligheten till ett förlängt uppehållstillstånd enbart på grund av deras ålder utgör en diskriminering av dessa barn i enlighet med artikel 2 i barnkonventionen likväl som artikel 21 i EU:s stadga för de grundläggande rättigheterna. Även svenska diskrimineringslagen innehåller ålder som en diskrimineringsgrund. Barnombudsmannen avstyrker därför förslaget i denna del. Barnombudsmannen föreslår att det ska vara en 16-årsgräns i lagen. För de fall då det skulle innebära att föräldrarna har ett kortare uppehållstillstånd än barnet så anser Barnombudsmannen att barnets bästa i enlighet med artikel 3 i barnkonventionen och 1 kap 10 § utlänningslagen ska appliceras och leda till att föräldrarna får ett uppehållstillstånd som gäller till barnet fyllt 18 år.

Särskilt bekymmersamt blir detta för de ensamkommande barn som fått sin asylansökan registrerad innan den 24 november 2015, som utkastet särskilt belyser. För dessa barn har Migrationsverket gjort ett rättsligt ställningstagande att man kan utfärda tidsbegränsade uppehållstillstånd för de som är mellan 16 och 17,5 år gamla. Tidsbegränsningen gäller tills barnet fyller 18 år. Att då utesluta gruppen 16-17-åringar, som får detta tidsbegränsade uppehållstillstånd, från möjligheten att få ett längre uppehållstillstånd när de studerar på gymnasial nivå är synnerligen anmärkningsvärt. Ska barnet då kunna ansöka om förlängning när hen har fyllt 17 år? Detta framgår inte av förslaget.

Möjligheten att kunna tillgodogöra sig och slutföra studierna

Barnombudsmannen har under 2016 träffat cirka 150 barn som kommit till Sverige och sökt asyl. Det är såväl barn i familj som ensamkommande barn och även barn som lever i Sverige utan nödvändiga tillstånd (så kallade papperslösa barn).

I dessa intervjuer framgår det att många barn är traumatiserade av händelser i hemlandet eller under flykten. Många barn vittnar också om att oron för om de ska få uppehållstillstånd eller inte och de långa väntetiderna på besked påverkar deras möjligheter att ta tillvara sin skolgång – de har svårt att koncentrera sig, sover

dåligt, äter dåligt. Barnens berättelser har också bekräftats genom en enkätundersökning som Barnombudsmannen genomförde med 574 skolsköterskor.

När detta förslag går igenom är det av stor vikt att det säkerställs att barn som har behov av traumabehandling eller annat psykologiskt stöd får detta så snart som möjligt efter ankomst till Sverige. Detta för att till fullo kunna tillgodogöra sig sina studier och ha en möjlighet att genomföra dessa i tid, innan uppehållstillståndet löper ut.

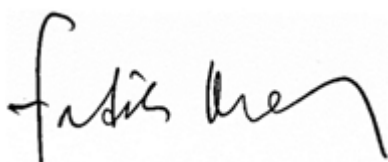
Kunskap om hur traumatiska händelser, oro och långa väntetider kan påverka ett barns studieresultat måste också finnas hos handläggarna på Migrationsverket. Detta då dessa dels ska bedöma om barnet eller ungdomen aktivt deltar i utbildningen, dels bedöma om personen ska kunna få sitt uppehållstillstånd ytterligare förlängt för att slutföra studierna när hen inte har följt den ursprungliga studieplanen.

Därför bör Migrationsverket ta fram riktlinjer för vilka intyg som gäller för att bevisa att en person lider av sådana psykiska problem som påverkar skolgången. Då det är tydligt från Barnombudsmannens enkät med skolsköterskor att kontakterna med Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) inte fungerar tillfredsställande, bör intyg från personer med relevant yrkeslegitimation vara tillräckligt.

Förslagets barnkonsekvensanalys

Förslaget har en barnkonsekvensanalys som i början redogör för hur en barnets bästa bedömning ska gå till. Dock saknas i den fortsatta analysen av förslagets konsekvenser för barn en koppling till barnets bästa. Detta ser Barnombudsmannen som problematiskt. Det är inte heller i linje med det förslag som Barnrättighetsutredningen kom med i mars 2016.¹ Vidare saknar Barnombudsmannen en analys av förslagen utifrån artikel 2 i barnkonventionen om icke-diskriminering, i synnerhet utifrån åldersdiskriminering. När det gäller artikel 6 i barnkonventionen så saknas också analysen utifrån möjligheten att tillgodogöra sina studier, som vi har påpekat ovan. Barnombudsmannen anser vidare att det i barnkonsekvensanalysen också bör ha gjorts en analys av hur förslagets komplexitet kan påverka barnets rätt att tillgodogöra sig denna möjlighet till förlängt uppehållstillstånd. I detta bör det ha ingått en analys av vikten av information till barnet och vem som ska förmedla denna information.

Föredragande i ärendet har varit juristerna Karin Fagerholm och Maj Fagerlund..

Fredrik Malmberg
barnombudsman

¹ Se SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag